

BPD NAAR AMSTERDAM

BPD verhuist naar het voormalig
Burgerweeshuis in Amsterdam.

[ARCHITECTEN ODETTE EX EN WESSEL DE JONGE]

ZORGVULDIG REVITALISEREN

Beiden kennen zijn werk, maar het Burgerweeshuis is het eerste project van Aldo van Eyck dat ze zelf onder handen mogen nemen. Architect Wessel de Jonge en interieurarchitect Odette Ex staan voor een uitdagende opgave: wereldvermaarde architectuur behouden, maar ook ruimte maken voor nieuw gebruik. Door BPD.

Hoe staan jullie tegenover Aldo van Eyck en zijn werk?

DE JONGE: "Ik heb nog bouwkunde-
onderwijs van Van Eyck genoten. Later
mocht ik samen met architect Hubert-
Jan Henket aan de restauratie van sanato-
rium Zonnestraal werken, een project dat
Van Eyck zeer heeft geïnspireerd. Dan komt
deze opdracht op je pad en valt tijdens het
tekenen alles samen: de filosofie van Van
Eyck, zijn ontwerpmethodieken, bepaalde
oplossingen die hij koos – en daarmee
ook het werken aan Zonnestraal, mijn
eerste grote restauratie. Heel bijzonder."
EX: "Terugkijkend heb ik ook al vroeg met
het werk van Van Eyck te maken gekre-
gen. Mijn eerste baan was als architect
bij bureau De Kleine Stad in Utrecht.
Dat bureau ontwierp stadsvernieuwings-
projecten in de traditie van Van Eyck.
Heel herkenbaar in de stad, onder meer
door het kleurenpalet dat Van Eyck zelf
hanteerde en dat het bureau consequent
bleef doorvoeren. Ik heb hem later ook
nog een keer gesproken, een mooie ont-
moeting was dat. Heel bijzonder om met
Van Eyck van gedachten te wisselen over
zijn visie op architectuur. En toen deze
opdracht, ongekend. Ik werd daar wel
even stil van."

"WE MOETEN OOK IN
HERBESTEMMING EEN
CULTURELE ARCHITECTUUR-
AGENDA LEREN ZIEN"

WESSEL DE JONGE

Wat is de betekenis van het Burgerweeshuis in jullie beleving?

DE JONGE: "Toen het voltooid was, werd
dit al snel gezien als een icoon van het
naoorlogs modernisme, een inspiratiebron
voor het structuralisme in de architectuur.
Maar ook het feit dat we later besloten
dit soort 20ste-eeuwse gebouwen te

gaan behouden, als monument, is bijzon-
der. Dat ook gebouwen van glas en beton
het behouden waard zijn en een nieuw
leven kunnen krijgen – iets waar mijn
eigen hart ligt – was een nieuw gezichts-
punt. We moeten ook in herbestemming
een culturele architectuur-agenda leren
zien. Het project voor het Burgerwees-

huis is daar een goed voorbeeld van: niet
bevrozen maar revitaliseren."

EX: "Wie nu in het gebouw gaat kijken, zal
onderkennen hoe knap dit is uitgewerkt.
Die precisie, zo bouwen we tegenwoordig
niet meer. Het bood de kinderen een veilig
huis in de stad. De structuur is inderdaad
heel kenmerkend, het is bijna een vorm
van muziek. Het deed mij ook wel denken
aan de kloosters die architect Dom Hans
van der Laan heeft gebouwd, door de
verstilling die ervan uitgaat. Ik wist vanaf
dag één: hier moeten we uiterst zorgvuldig
mee omgaan."

Het gebouw wordt na jaren leeg- stand kantoor van BPD. Is dat een goede zaak?

EX: "Ik denk dat het uitstekend is. Door
het gebouw nauwgezet te transformeren
voegen we een nieuwe laag in de tijd toe.
Van Eyck zorgde zelf voor de eerste twee;
bij de bouw en in de jaren negentig bij een
eerste renovatie, die hij zelf begeleidde.
In die lijn ontwikkelen we nu door. Niet
met letterlijk zijn eigen oplossingen, maar
wel geïnspireerd en gevoed door zijn
gedachtegoed. Het gebouw wordt er
verder mee verrijkt."

DE JONGE: "Daar ben ik het mee eens:
het gebouw wordt behouden én door één
gebruiker afgenomen, waarmee voorkomen
wordt dat het gebouw uit elkaar zou val-
len in individuele paviljoens, met een eigen
aanpak. BPD is een opdrachtgever met een
geweten, die bovendien een belangrijke

“DOOR HET GEBOUW TE TRANSFORMEREN VOEGEN WE EEN NIEUWE LAAG IN DE TIJD TOE”

ODETTE EX

kunstcollectie meeneemt, met objecten die binnen en buiten geplaatst kunnen worden. Daarmee is het mogelijk om een opzet te vinden die recht doet aan het oorspronkelijke gebouw. Daar moeten we samen aan werken.”

Staan restauratie en een werkbaar interieur voor een kantoororganisatie niet op gespannen voet met elkaar?

DE JONGE: “Wij proberen het concept dat Van Eyck voor zich zag – het gebouw als stad – zo goed mogelijk te herstellen. Met straten waar huizen aan liggen, de paviljoens, maar ook pleinen en poorten. De kinderen die hier woonden, legden een route af, stapsgewijs van binnen naar buiten en vice versa. Het verschil tussen de binnenstraten met die ruwe baksteenwanden en de paviljoens met meer huiseijkheid is wel essentieel. Van Eyck had het over een ‘ruwe winterjas met een zijden voering’. Ik zou het bijvoorbeeld geen goed idee vinden wanneer in de binnenstraten die ruwe wanden aan het zicht worden onttrokken. Of helemaal glad-

gestreken, zodat het onderscheid met de woonpaviljoens verdwijnt. In het Burgerweeshuis gebruikte Van Eyck verder interieurelementen die bouwkundig werden gerealiseerd, zoals bakstenen banken. Veel is daar helaas niet meer van behouden, maar wat er nog van over is, wordt natuurlijk wel in stand gehouden. Wat niet betekent dat alles uit de oude tijd moet worden gereconstrueerd. Zo brengen we bewust de verlichting uit de jaren vijftig niet terug, omdat die heel specifiek van plek tot plek was afgestemd op de activiteiten van de kinderen. Dat past niet bij de generieke functie die het gebouw nu krijgt als flexibele werkomgeving. Ik vind daar overigens geen spanning tussen zitten, meer een natuurlijke tegenstelling tussen toen en nu. Die dialectiek (discussiëren en gedachten vormen aan de hand van tegenstellingen, red.) is essentieel bij dit soort projecten, die hebben we nodig om het gebouw te herpositioneren in onze tijd.”

EX: “Ik heb evenmin problemen met deze ‘spanning’. Daar zit juist de uitdaging wat

mij betreft. Onze opgave is om het gebouw geschikt en comfortabel te maken voor de BPD-kantoren van Haarlem en Hoevelaken. Hoe krijgen we de mensen erin? Hoe brengen we er licht en lucht in, zeker in de binnenstraten die in mijn beleving vrij donker en zwaar zijn? Tegelijkertijd willen we heel zuiver reageren op de architectuur van Van Eyck. Zo speelden de kinderen in de onverwarmde binnenstraten, met straatklinkers langs de wanden. In de paviljoens was er warmte, met bijvoorbeeld veel meer hout. Maar ook met een heel andere akoestiek. We spelen daar in ons interieurontwerp op in, door in de straten de ontmoeting te organiseren. Met plekken waar je even met een collega koffie kunt drinken bijvoorbeeld. In de paviljoens krijgen de kantooropstellingen een plek. In aansluiting op het continue grid van het gebouw – de karakteristieke structuur die Van Eyck introduceerde – plaatsen we zo nauwkeurig mogelijk panelen in de ruimtes, om de werkplekken mee te definiëren. Ook voor ons geldt daarbij dat we heel precies willen kijken naar het ontwerp van Van Eyck. Daarom hebben we bijvoorbeeld een uitgebreid bouw-historisch kleurenonderzoek gedaan. Niet om de kleuren van toen letterlijk opnieuw te gebruiken, maar wel om daar zo dicht mogelijk bij aan te sluiten: in de vloeren, in de panelen. Zo richten we straks nauwkeurig kamer voor kamer in, paviljoen voor paviljoen. Dit gebouw vraagt om een precisie-injectie.”

ODETTE EX
Interieurarchitect

Interieurarchitect Odette Ex richtte in 1994 Ex Interiors op. Haar internationale bureau streeft naar leefbare en inspirerende ruimtes, waar het welbevinden van de gebruiker vooropstaat. Ex Interiors heeft ervaring met nieuwbouwprojecten, restauraties, renovaties, de transformatie van gebouwen (en organisaties) en werkt onder meer voor opdrachtgevers bij overheidsinstellingen, internationale bedrijven, gezondheidszorg, horeca, onderwijs en retail. In 2015 vertaalde Odette Ex haar handschrift naar een eigen tapijtcollectie in samenwerking met fabrikant Desso. Inmiddels is de &Ex-collectie uitgebreid met zitelementen. Net als in de interieurontwerpen worden hierbij eerlijke, pure of hergebruikte materialen toegepast. Recent werd Ex Interiors bekroond met de NRP Gulden Feniks voor de renovatie van Radboud UMC Tandheelkunde in Nijmegen. Meer info: www.ex-interiors.nl

WESSEL DE JONGE
Architect

Wessel de Jonge Architecten is gespecialiseerd in de herbestemming van gebouwen, dikwijls in een stedelijke context. Nieuwbouw maakt in toenemende mate deel uit van het werkkterrein. Het portfolio van het bureau bevat onder meer de restauratie van Gerrit Rietvelds Biënnalepaviljoen in Venetië, de herbestemming van het voormalige sanatorium Zonnestraal in Hilversum en de Van Nellefabriek in Rotterdam. Recente projecten zijn de revitalisatie van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium in Amsterdam en het Olympisch Stadion in Helsinki. Wessel de Jonge is een van de oprichters van DOCOMOMO International, een platform dat zich sterk maakt voor 20ste-eeuws erfgoed. Sinds 2015 is hij hoogleraar Heritage & Design aan de TU Delft, faculteit Bouwkunde. Meer info: www.wesseldejonge.nl